

УДК 327:35

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2026-15-104-112>

Черніков Владислав, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Chernikov Vladislav, Postgraduate student at the Department of Public Management and Administration at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-3176-9230>

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

KEY ISSUES IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL RELATIONS IN THE SPHERE OF PEACE AND SECURITY: A PUBLIC ADMINISTRATION ASPECT

Анотація. У статті здійснено системний аналіз основних проблем розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки з урахуванням державно-управлінського аспекту. Зазначено, що розвиток міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки відбувається в умовах глибокої системної трансформації світового порядку. Основною проблемою залишається фрагментація міжнародної системи безпеки, зумовлена посиленням геополітичної конкуренції, зниженням рівня довіри між державами та домінуванням вузьконаціональних інтересів над принципами колективної відповідальності. Це істотно ускладнює досягнення консенсусу щодо врегулювання конфліктів і знижує ефективність традиційних дипломатичних та багатосторонніх механізмів.

Водночас характер загроз миру та безпеці зазнав суттєвих змін, що виходять за межі класичного міждержавного військового протистояння. Гібридні, кібернетичні та інформаційні загрози, а також використання новітніх технологій, включно зі штучним інтелектом, формують нові вектори нестабільності та ставлять під сумнів здатність чинних міжнародно-правових норм адекватно реагувати на такі виклики. Відсутність універсально визнаних правил і механізмів контролю у цих сферах створює додаткові ризики ескалації конфліктів і підриває основи міжнародної безпеки.

Суттєвою проблемою залишається й інституційна криза глобальної архітектури безпеки. Міжнародні організації, насамперед, Організація Об'єднаних Націй, часто демонструють обмежену спроможність оперативно та ефективно реагувати на нові загрози, що стимулює наукові й політичні дискусії щодо необхідності їх реформування, оновлення мандатів та посилення багатосторонніх форматів співпраці. У цьому контексті зростає значення ініціатив, спрямованих на модернізацію глобального управління, зокрема таких, як «Пакт заради майбутнього», які відображають прагнення адаптувати систему колективної безпеки до реалій XXI ст.

Проблеми розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки мають комплексний і взаємопов'язаний характер, поєднуючи геополітичні, технологічні та інституційні виміри. Їх подолання потребує не лише оновлення міжнародно-правових норм і реформування глобальних безпекових інституцій, а й формування нової культури міжнародної взаємодії, заснованої на принципах багатосторонності, відповідальності та спільного реагування на глобальні виклики.

Ключові слова: публічне управління, міжнародні відносини, забезпечення миру та безпеки, національна безпека, глобальна безпека, міжнародна безпека, міжнародні безпекові організації, ООН.

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ISSN 2786-6246 (print)
ISSN 2786-9091 (online)

Abstract. This article provides a systemic analysis of the primary issues underlying the development of international relations in the sphere of peace and security, with a specific focus on the public administration dimension. It is noted that the evolution of international relations in this field is occurring amidst a profound systemic transformation of the global order. The central challenge remains the fragmentation of the international security system, driven by intensifying geopolitical competition, a decline in interstate trust, and the dominance of narrow national interests over the principles of collective responsibility. This significantly complicates achieving consensus in conflict resolution and diminishes the efficacy of traditional diplomatic and multilateral mechanisms.

Furthermore, the nature of threats to peace and security has shifted beyond classical interstate military confrontation. Hybrid, cyber, and information threats, alongside the deployment of emerging technologies – including Artificial Intelligence – shape new vectors of instability and challenge the capacity of existing international legal norms to respond adequately. The absence of universally recognized rules and control mechanisms in these domains creates additional risks of conflict escalation and undermines the foundations of international security.

The institutional crisis of the global security architecture remains a significant hurdle. International organizations, most notably the United Nations, frequently demonstrate a limited capacity to respond promptly and effectively to emerging threats. This has stimulated academic and political discourse regarding the necessity of reform, the updating of mandates, and the strengthening of multilateral cooperation formats. In this context, initiatives aimed at modernizing global governance, such as the «Pact for the Future», gain importance as they reflect a commitment to adapting the collective security system to 21st-century realities.

The issues hindering the development of international relations in peace and security are complex and interconnected, spanning geopolitical, technological, and institutional dimensions. Overcoming these challenges requires not only the updating of international legal norms and the restructuring of global security institutions but also the cultivation of a new culture of international interaction based on multilateralism, accountability, and a unified response to global challenges.

Keywords: public administration, international relations, peace and security maintenance, national security, global security, international security, international security organizations, UN.

Постановка проблеми. Сучасна система міжнародних відносин перебуває в умовах глибокої трансформації, зумовленої зростанням геополітичної нестабільності, посиленням міждержавних і внутрішньодержавних конфліктів, а також розмиванням усталених механізмів колективної безпеки. Відхід від принципів міжнародного права, поширення практик силового тиску та асиметричних загроз істотно ускладнюють забезпечення сталого миру на глобальному й регіональному рівнях. У цих умовах питання ефективності міжнародної взаємодії у сфері миру та безпеки набувають особливої наукової й практичної значущості.

Додатковим чинником є еволюція характеру загроз, які дедалі частіше мають гібридний, транскордонний і нелінійний характер. Кібербезпека, інформаційні впливи, тероризм, енергетична та продовольча безпека, а також наслідки кліматичних змін істотно розширюють традиційне розуміння безпеки та потребують переосмислення ролі міжнародних організацій, союзів і форматів багатосторонньої дипломатії. Водночас спостерігається зниження довіри між державами та зростання конкуренції між центрами сили, що ускладнює досягнення консенсусу щодо спільних рішень.

Особливої ваги набуває проблема адаптації існуючих інститутів глобального управління до нових реалій, оскільки їхня інституційна інерція не завжди відповідає динаміці сучасних викликів. Переосмислення підходів до миротворчої діяльності, превентивної дипломатії та кризового реагування стає необхідною умовою збереження міжнародної стабільності. У цьому контексті аналіз ключових проблем розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки створює наукове підґрунтя для формування більш ефективних моделей міжнародної взаємодії та посилення спроможності світової спільноти протидіяти сучасним загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки ведуться представниками різних гуманітарних та соціально-політичних наук, включно з політологією, правознавством, економікою та соціологією. У вітчизняній науковій літературі значний внесок зробили Н. Волоснікова, С. Климова та В. Яцина, які досліджують сучасні виклики зовнішньої політики України та трансформацію безпекових стратегій у глобальному контексті, підкреслюючи важливість адаптації національних управлінських механізмів до міжнародних безпекових стандартів. У дослідженні А. Нікітіна розглядається взаємозв'язок міжнародної та національної безпеки, визначаючи роль інститутів державного управління у формуванні політики безпеки в умовах російсько-української війни. Ю. Тукаленко у своїй публікації аналізує трансформацію міжнародних безпекових інституцій та виклики нового світового порядку, що важливо для розуміння механізмів колективної безпеки і ролі держав у багатосторонніх форматах. Є. Тихомирова акцентує увагу на стратегічному значенні управлінських підходів до протидії інформаційним загрозам як складовій сучасної системи міжнародних відносин.

Серед міжнародних дослідників Такуто Сакамото у статті «Концепції загроз у дискурсі глобальної безпеки: аналіз протоколів виступів Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, 1990–2019 рр.» аналізує, як формування загроз у промовах Ради Безпеки ООН впливає на формування міжнародних безпекових політик і державні стратегії.

Разом із тим в українській науці питання безпеки в сучасних умовах глобальної нестабільності та ролі державних управлінських стратегій у забезпеченні міжнародного миру та безпеки все ще недостатньо висвітлені у порівнянні з традиційними політологічними або правознавчими підходами, що визначає потребу подальших міждисциплінарних досліджень у сфері державного управління й міжнародної безпеки.

Метою статті є системний аналіз основних проблем розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки з урахуванням державно-управлінського аспекту.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобальному середовищі міжнародні відносини у сфері забезпечення миру та безпеки характеризуються складною системою викликів і протиріч, що істотно впливають на спроможність світової спільноти ефективно реагувати на конфлікти, запобігати насильству та забезпечувати стабільність. Ці проблеми не тільки підтримують напругу у міжнародних відносинах, але й демонструють глибоку потребу в науковому переосмисленні, реформуванні міжнародних інституцій та розробленні нових механізмів колективної безпеки.

Однією з ключових проблем є обмежена ефективність механізмів багатостороннього врегулювання, зокрема діяльності Ради Безпеки ООН. У наукових і політичних дискурсах давно фіксується, що структурні недоліки Ради Безпеки ООН суттєво знижують її здатність до ефективного багатостороннього врегулювання криз, що загрожують міжнародному миру та безпеці. Ці виклики мають глибоке сучасне значення, особливо в умовах відновлення масштабних міжнародних конфліктів та загострення геополітичної конкуренції.

Перш за все, право вето постійних членів Ради Безпеки (Китай, Франція, росія, Сполучене Королівство та США) виступає одночасно і стабілізуючим, і стримувальним механізмом. У Статуті ООН (ст. 27) закріплено, що рішення Ради Безпеки у ключових питаннях потребують одностайності постійних членів для набрання чинності. Це формально гарантує уникнення односторонніх рішень, але на практиці означає, що один із постійних членів може заблокувати будь-яку резолюцію, яка суперечить його національним інтересам. Така конструкція значною мірою гальмує здатність Ради діяти у кризових ситуаціях та приймати рішення, що потребують швидкого міжнародного втручання чи санкційного тиску [1].

Ця проблема набуває особливої гостроти у випадках, коли одна з постійних держав є безпосередньо зацікавленою стороною в конфлікті. Наукові дослідження, зокрема комплексний огляд впливу права вето на резолюції, пов'язані з конфліктами у період 1990–2022 рр., вказують на те, що саме зловживання вето може блокувати або суттєво обмежувати реагування міжнародної спільноти навіть на серйозні загрози міжнародному миру [2]. Зокрема, право вето часто

застосовувалося у справах, пов'язаних з гуманітарними кризами або порушеннями суверенітету, що призводило до тривалих політичних тупиків та фрагментарних, неповноцінних рішень.

У науковій літературі ця складність інституційної структури характеризується як системна криза ефективності Ради Безпеки, яка загострилася внаслідок сучасних конфліктів – зокрема, повномасштабної війни росії проти України. Дослідники підкреслюють, що відсутність оперативної реакції на агресивні дії держави-постійного члена Ради Безпеки не лише підриває здатність ООН діяти як глобальний арбітр миру, а й загрожує загальній довірі до міжнародних механізмів безпеки [3].

Крім того, постійне блокування резолюцій із вимогами припинення агресії або запровадження санкцій значно ускладнює роботу миротворчих місій та політику превентивного реагування, оскільки інструменти Ради Безпеки без ухвалення відповідних рішень не можуть бути ефективно задіяні. Це створює ситуацію, в якій міжнародне співтовариство формально визнає загрози, але не має змоги через Радбез ООН узгоджено долати їх.

Критика таких інституційних обмежень має не лише академічний характер, а й відлуння у виступах лідерів держав. Наприклад, політичні актори та аналітики називають право вето «правом смерті», яке дозволяє державам-постійним членам підривати діяльність Ради Безпеки навіть під час очевидних порушень міжнародного права [4]. Така оцінка підсилює дискусії про необхідність реформування інституцій ООН для досягнення більшої збалансованості та справедливості при ухваленні рішень, здатних реально впливати на ситуацію з миром і безпекою.

Наступна проблема – геополітична конкуренція та стратегічне протистояння великих держав. У сучасних міжнародних відносинах геополітична конкуренція великих держав і стратегічне протистояння виступають одними з центральних чинників, що сприяють дефрагментації міжнародної системи безпеки і одночасно ускладнюють процеси мирного врегулювання конфліктів. Це явище має як теоретичні підстави, так і емпіричні прояви в поточних геополітичних розкладах, що істотно впливають на можливості багатосторонньої співпраці.

Геополітична конкуренція, яка описується в сучасній літературі як стратегічне суперництво між державами, що мають значний вплив у міжнародній системі, включає не тільки традиційні військові засоби, але й економічні, технологічні та дипломатичні інструменти, спрямовані на розширення впливу і забезпечення національних інтересів. Велика частина сучасних досліджень відзначає, що таке суперництво дедалі ширше виходить за межі прямого конфлікту і проявляється через складні механізми альянсів, економічного тиску, кібер- та інформаційного впливу [5].

Одним із наслідків цього є відсутність загального консенсусу щодо пріоритетів мирного врегулювання. У міжнародній безпековій архітектурі різні великі держави декларують різні бачення пріоритетів та методів політичного врегулювання. Наприклад, зовнішня політика США, Китаю, росії та інших глобальних акторів визначається не лише універсальними принципами, а й чітко окресленими національними пріоритетами, що часто суперечать одне одному в питаннях контролю над регіональними конфліктами, нейтралітету третіх держав або ролі міжнародних інституцій у врегулюванні криз [6]. Такий стан справ перетворює дипломатичні ініціативи на предмет торгу та балансування між суперечливими інтересами, що суттєво ускладнює формування єдиної міжнародної відповіді на конфлікти.

Цей феномен є очевидним і в регіональних конфліктах, де зовнішні великі держави стають не лише спостерігачами, але й активними суб'єктами впливу. Їхні дії – від постачання озброєнь і економічної підтримки до політичних та стратегічних альянсів – часто продовжують або навіть посилюють конфліктну динаміку. Такі зовнішні втручання не завжди спрямовані на досягнення швидкого та мирного врегулювання; замість цього вони можуть служити логіці стратегічного суперництва великих держав, у рамках якого регіональні кризи використовуються як арена для демонстрації впливу. Цей процес, за даними досліджень сучасних геополітичних конфліктів, сприяє затягуванню конфліктів, глибокій фрагментації безпекових структур і ослабленню багатостороннього врегулювання [7].

У теоретичному контексті такі тенденції відповідають положенням політичного реалізму і неореалізму, що підкреслюють, наскільки національні інтереси і баланс сил визначають поведінку

великих держав навіть у мирний час. За цими підходами, держави прагнуть максимізувати свою безпеку за рахунок інших, що створює суперечності між співробітництвом та конкуренцією в міжнародній системі. Ці теоретичні рамки пояснюють, чому дипломатичні ініціативи нерідко стають менш результативними: велика частина міжнародних акторів визначає свою поведінку через призму стратегічного інтересу, а не колективної безпеки.

Сучасні геополітичні розклади також вказують на те, що епоха жорсткої однополярності, яка певною мірою характеризувала пост-холодно-воєнний період, поступово трансформується у складнішу систему багатополарності, де кілька держав борються за лідерство, не досягаючи сталого консенсусу щодо глобальної безпекової архітектури [6]. Це, у свою чергу, призводить до фрагментації норм і процедур багатостороннього врегулювання, оскільки кожний потужний учасник намагається захистити власні позиції чи підтримати союзників за межами універсальних міжнародних механізмів.

На практиці подібна ситуація проявляється в різних регіонах світу, де суперництво великих держав стає одним з каталізаторів тривалих конфліктів. Наприклад, в Азіатсько-Пасифічному регіоні конкуренція між США та Китаєм за стратегічну домінацію впливає на політику низки держав цього регіону, що ускладнює створення стабільних механізмів регіональної безпеки та співробітництва. Подібні політичні та стратегічні динаміки також простежуються у Європі, на Близькому Сході та в інших частинах світу, де зовнішні впливи і переформатування альянсів впливають на тривалість конфліктів та здатність до їх мирного врегулювання.

Сучасні міжнародні миротворчі операції стикаються з серйозними структурними, операційними та безпековими проблемами, що значно обмежують їхню здатність запобігати ескалації конфліктів та захищати як мирні процеси, так і самих миротворців. Ідеться не лише про традиційні конфлікти між державами, а й про гнучкі, динамічні збройні сутички та регіональні війни, які змінюють природу й зміст миротворення як інструменту міжнародної політики [8].

Однією з ключових складностей є те, що традиційні принципи миротворчих операцій, такі як згода сторін конфлікту, нейтралітет і використання сили лише для самозахисту, дедалі частіше виявляються недостатніми для сучасних викликів. За останні десятиліття конфліктні зони значно ускладнилися: нерегулярні збройні формування, гібридні тактики, відсутність чіткої лінії фронту та активна участь зовнішніх акторів змінюють умови, в яких миротворці мають діяти. Згідно з аналізом фахівців, мандати ООН щодо проведення миротворчих операцій за останні 20 років практично не змінилися і залишаються прив'язаними до попередніх концептуальних рамок, що обмежує їхню адаптивність до нових конфліктних середовищ [9]. Такий консерватизм мандатів ускладнює розгортання багатопрофільних миротворчих місій, що включають заходи не тільки з підтримки перемир'я, але й з безпеки, стабілізації та політичного примирення сторін.

Крім ризиків для самих миротворців, сучасні конфлікти змушують миротворчі місії адаптуватися до нестандартних вимог щодо військової, політичної й гуманітарної складових. Часто місії повинні поєднувати традиційні спостережні функції з патрулюванням, розмінуванням, евакуацією цивільного населення, наданням гуманітарної допомоги та координацією з численними державними й неурядовими структурами. Така багатфункціональність значно ускладнює планування, вимагає додаткових ресурсів та призводить до логістичних і командних викликів, які перевищують рамки традиційних миротворчих операцій.

Наукові джерела підкреслюють, що без належного перегляду мандатів миротворчих місій, їхнього фінансування та інтеграції з регіональними механізмами безпеки ефективність таких операцій може залишатися низькою. Новітні конфлікти не тільки змінюють характер бойових дій, а й ставлять під сумнів здатність міжнародних інструментів безпеки захищати гуманітарні принципи та стабілізувати ситуацію на місцях. В умовах, коли миротворчі місії можуть працювати під загрозою обстрілів чи політичного тиску з боку сторін конфлікту, потрібні структурні інновації та адаптивні стратегії для того, щоб забезпечувати як безпеку миротворцям, так і досягнення фундаментальних цілей миротворення.

У сучасних міжнародних відносинах загрози безпеці істотно змінилися: вони вже не обмежуються традиційним військовим протистоянням між державами, а включають гібридні, кібернетичні та інформаційні компоненти, що суттєво розширюють спектр викликів для колективної безпеки. Під гібридними загрозами розуміють складні, поєднані дії, які включають не лише військову силу, а й інформаційні впливи, кібератаки, економічні заходи та інші засоби тиску, спрямовані на підрив стабільності держав та міжнародних інститутів безпеки. Вони створюють так звану «сіру зону» між миром і війною, де традиційні правові механізми міжнародного права часто не можуть бути ефективно застосовані.

Однією з ключових тенденцій є поширення кіберзагроз, які стають центральною складовою сучасних конфліктів. Кібербезпека сьогодні розглядається як невід'ємна частина міжнародного співробітництва у сфері безпеки, оскільки кібератаки можуть мати руйнівні наслідки для критичної інфраструктури, державного управління та соціальної стабільності [10]. Такі атаки здійснюються як державними, так і недержавними акторами, і часто важко встановити чітку відповідальність за них, що створює додаткові правові й практичні складнощі для міжнародної відповіді.

Глобальна цифровізація сприяє розповсюдженню інформаційних операцій і маніпуляцій, що включають цілеспрямоване впливання на суспільну думку, політичні процеси та поведінку громадян через дезінформацію, фейкові новини та інші форми інформаційного тиску. У рамках гібридних загроз ця діяльність часто використовується для створення розбіжностей, послаблення довіри до інститутів державної влади та впливу на внутрішні політичні процеси інших країн.

Іншою важливою тенденцією є використання штучного інтелекту (ШІ) у контексті безпеки, яке відкриває нові можливості для обробки даних, автоматизації рішень та прогнозування поведінки противника, але водночас породжує нові ризики. ШІ вже застосовується у кіберопераціях, створенні «глибоких підробок» та автоматизованих атаках, що ускладнює ідентифікацію джерел загроз і механізмів їхнього впливу. Такий розвиток технологій загострює питання відповідальності за дії автономних систем, особливо коли такі системи можуть приймати рішення, що впливають на життя людей, без безпосереднього людського контролю.

Міжнародно-правові норми наразі не завжди адекватно регулюють ці нові форми загроз. Наприклад, Женевські конвенції та інші норми міжнародного гуманітарного права були створені до ери цифрових технологій і автономних систем, і їхня адаптація до сучасних умов відбувається повільно, що породжує розрив між швидкістю технологічних змін і здатністю права реагувати на них. У відповідь на це міжнародна спільнота ініціює розроблення нових правових рамок, угод і декларацій, спрямованих на встановлення стандартів відповідального використання ШІ у військових і цивільних сферах, а також на уніфікацію підходів до захисту кіберпростору та інформаційної безпеки. Наприклад, Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект [11], підписана більш ніж 50 країнами, має на меті забезпечити, щоб розвиток і застосування ШІ відповідали фундаментальним правам людини, демократії та верховенству права.

Гуманітарні наслідки конфліктів і недоліки системи медіації також підкреслюють проблеми глобального забезпечення миру. Відсутність політичної волі до активного мирного діалогу та зростання гуманітарних потреб, зокрема в конфліктних регіонах Африки, Близького Сходу та Європи, демонструють, що міжнародні інституції не завжди здатні своєчасно мобілізувати ресурси для захисту цивільного населення і підтримки стабільності [12].

У сучасних наукових і політичних дискусіях питання реформування глобальних безпекових інституцій розглядається як один із центральних напрямів для підвищення спроможності міжнародної системи адекватно реагувати на складні виклики XXI ст. Існуючі моделі міжнародної безпеки, створені в середині XX ст. в післявоєнний період, дедалі частіше сприймаються як недостатньо гнучкі й обмежені для ефективного подолання сучасних загроз – від затяжних

регіональних конфліктів до транснаціональних невійськових викликів, таких як зміна клімату, торгівля зброєю та технологічні ризики. Це стимулює наукову й практичну дискусію щодо оновлення ролі Організації Об'єднаних Націй та системи колективної безпеки в цілому.

Одним із ключових аспектів цих дискусій є реформа Ради Безпеки ООН, яка традиційно відіграє центральну роль у підтриманні міжнародного миру і безпеки, але стикається зі значними критиками щодо своєї структури, представництва та операційної ефективності. Низка досліджень демонструє, що нинішня архітектура Ради Безпеки не відповідає сучасному геополітичному ландшафту: значна частина членів Організації Об'єднаних Націй, зокрема великі регіони, такі як Африка або Латинська Америка, недостатньо представлені серед постійних членів із правом вето, що ставить під сумнів демократичність і легітимність прийняття рішень на глобальному рівні [13]. З цієї причини питання розширення складу Ради та її процедурного вдосконалення обговорюються як на міжурядовому рівні, так і в межах наукових публікацій.

Один із найважливіших сучасних кроків у бік трансформації глобальної системи безпеки було офіційно закріплено на Саміті майбутнього в 2024 р., де країни-члени ООН ухвалили План дій «Пакт заради майбутнього» – широкий міжнародний документ, спрямований на оновлення мультипартитної системи міжнародного співробітництва. Цей документ не лише підтверджує прихильність принципам міжнародного права та багатосторонності, але і містить конкретні зобов'язання щодо реформи Ради Безпеки для того, щоб вона стала більш репрезентативною, інклюзивною, прозорою й ефективною. В Плані містяться дії з оновлення механізмів прийняття рішень, зміцнення зв'язків між Генеральною Асамблеєю та Радою Безпеки та адаптації до нових викликів міжнародної безпеки [14].

Пакт заради майбутнього [14] у своїй суті також виокремлює необхідність інтегрованого підходу до глобального управління, який дозволив би долати фрагментацію та посилювати здатність міжнародних інституцій узгоджено відповісти на складні багатовимірні загрози. Акцент робиться не лише на реформу окремих органів, але й на системне зміцнення муьтисторонньої співпраці в межах ООН у поєднанні з регіональними організаціями, нерегульованими суб'єктами та різними стейкхолдерами, включно з представниками громадянського суспільства та приватного сектору.

Наукові та політичні дискусії також підкреслюють, що реформа глобальних безпекових інституцій повинна передбачати урахування сучасних транснаціональних загроз – від кібератак і широкомасштабної дезінформації до розвитку автономних озброєнь та технологій штучного інтелекту, які виходять за межі традиційного військового протистояння. Там, де традиційні механізми безпеки можуть опинитися безпорадними перед новітніми ризиками, актуалізується потреба в адаптації мандатів, процедур моніторингу та механізмів реагування. Це включає модернізацію норм міжнародного права, розроблення нових стандартів поведінки у цифровому просторі, створення більш ефективних механізмів розслідування й забезпечення відповідальності за злочини в кіберпросторі, а також узгодження політик щодо автоматизованих систем і озброєнь, що можуть діяти без прямого людського контролю.

З огляду на ці тенденції, питання реформування не обмежується технічними змінами в структурі або процедурі прийняття рішень, а виходить на рівень трансформації самої концепції міжнародної безпеки. Йдеться про побудову такої архітектури, яка могла б не лише реагувати на конфлікти, але й активно передбачати та запобігати їм, використовуючи комплекс інструментів, включно з превентивною дипломатією, міжурядовою співпрацею, зміцненням норм і прав людини, а також механізмами включення регіональних організацій у миробудівні процеси.

Висновки. Узагальнення сучасних наукових підходів і практик свідчить, що розвиток міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки відбувається в умовах глибокої системної трансформації світового порядку. Основною проблемою залишається фрагментація міжнародної системи безпеки, зумовлена посиленням геополітичної конкуренції, зниженням рівня довіри між державами та домінуванням вузьконаціональних інтересів над принципами колективної

відповідальності. Це істотно ускладнює досягнення консенсусу щодо врегулювання конфліктів і знижує ефективність традиційних дипломатичних та багатосторонніх механізмів.

Водночас характер загроз миру та безпеці зазнав суттєвих змін, що виходять за межі класичного міждержавного військового протистояння. Гібридні, кібернетичні та інформаційні загрози, а також використання новітніх технологій, включно зі штучним інтелектом, формують нові вектори нестабільності та ставлять під сумнів здатність чинних міжнародно-правових норм адекватно реагувати на такі виклики. Відсутність універсально визнаних правил і механізмів контролю у цих сферах створює додаткові ризики ескалації конфліктів і підриває основи міжнародної безпеки.

Суттєвою проблемою залишається й інституційна криза глобальної архітектури безпеки. Міжнародні організації, насамперед, Організація Об'єднаних Націй, часто демонструють обмежену спроможність оперативно та ефективно реагувати на нові загрози, що стимулює наукові й політичні дискусії щодо необхідності їх реформування, оновлення мандатів та посилення багатосторонніх форматів співпраці. У цьому контексті зростає значення ініціатив, спрямованих на модернізацію глобального управління, зокрема таких, як «Пакт заради майбутнього», які відображають прагнення адаптувати систему колективної безпеки до реалій XXI ст.

Загалом, основні проблеми розвитку міжнародних відносин у сфері забезпечення миру та безпеки мають комплексний і взаємопов'язаний характер, поєднуючи геополітичні, технологічні та інституційні виміри. Їх подолання потребує не лише оновлення міжнародно-правових норм і реформування глобальних безпекових інституцій, а й формування нової культури міжнародної взаємодії, заснованої на принципах багатосторонності, відповідальності та спільного реагування на глобальні виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ничипоренко Г.В. Право Вето членів ради безпеки ООН як інструмент блокування діяльності ООН. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 80. Частина 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.56>
2. Melita Waikhom. The United Nations Security Council veto and its impact on conflict-related resolutions (1990–2022). *International Education and Research Journal (IERJ)*. 2025. № 11(09). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17347466>
3. Яблонський В.М., Караваев В.С. Криза ефективності Ради безпеки ООН в умовах російсько-української війни. *Геополітичні пріоритети України. Збірник наукових праць*. 2025. № 35 (2). С. 65–76. DOI: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2025.2\(35\).65-76](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2025.2(35).65-76)
4. Виступ Президента України на засіданні Ради Безпеки ООН. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zasidanni-radi-bezpeki-oon-74121?utm.com> (дата звернення: 12.01.2026).
5. Fong B.C.H., Ja Ian C. (Eds.). *The Routledge Handbook of Great Power Competition* (1st ed.). Routledge, 2024. <https://doi.org/10.4324/9781003340997>
6. Коротков Д. Міжнародна система: геополітична конкуренція «великих держав». *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2024. № 16(2). С. 196–204. DOI: <https://doi.org/10.15421/352460>
7. Жеребятнікова І.В., Кравченко О.В., Горбачов А.В. Геополітичні конфлікти: аналіз впливу на трансформацію міжнародних відносин. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2025. № 39. С. 187–198. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.39.1>
8. Іващенко А.М. Особливості міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки в умовах сучасних воєнних конфліктів. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2020. № 3(70). URL: <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/view/223655/223898> (дата звернення: 12.01.2026).
9. UN peacekeepers in Lebanon say Israeli forces are increasingly harassing them. URL: <https://apnews.com/article/israel-lebanon-violence-un-peacekeepers-afbcbb32a24c61387d0e6cc40ded5e9c> (дата звернення: 12.01.2026).
10. Вівчар І., Постельжук О., Валюх Л. Кібербезпека як сфера міжнародного співробітництва у період глобальної кризи безпеки. *«Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2025. № 2(65). DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.65.331787>.
11. The Framework Convention on Artificial Intelligence. URL: <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence> (дата звернення: 12.01.2026).
12. Red Cross denounces lack of conflict mediation as aid needs explode. URL: <https://www.reuters.com/world/red-cross-denounces-lack-conflict-mediation-aid-needs-explode-2024-10-31/?utm.com> (дата звернення: 12.01.2026).
13. Chapter V. Transforming global governance. URL: <https://www.un.org/pact-for-the-future/en/chapter-v-transforming-global-governance?utm.com> (дата звернення: 12.01.2026).
14. Pact for the Future. URL: <https://www.un.org/pact-for-the-future/en/about-pact?utm.com> (дата звернення: 12.01.2026).

REFERENCES

1. Nychyporenko, H.V. (2023). Pravo Veto chleniv rady bezpeky OON yak instrument blokuвання diialnosti OON [The Veto of UN Security Council Members as an Instrument of Blocking UN Activities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya PRAVO – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series LAW*, 80, 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.56> [in Ukrainian].
2. Melita Waikhom (2025). The United Nations Security Council veto and its impact on conflict-related resolutions (1990-2022). *International Education and Research Journal (IERJ)*, 11(09). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17347466> [in English].
3. Iablonskyi, V.M., & Karavaiev, V.S. (2025). Kryza efektyvnosti Rady bezpeky OON v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [The Crisis of the UN Security Council's Effectiveness in the Context of the Russian-Ukrainian War]. *Heopolitychni pryorityty Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats – Geopolitical Priorities of Ukraine. Collection of Scientific Papers*, 35 (2), 65–76. DOI: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2025.2\(35\).65-76](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2025.2(35).65-76) [in Ukrainian].
4. Vystup Prezydenta Ukrainy na zasidanni Rady Bezpeky OON [peech of the President of Ukraine at the UN Security Council meeting]. www.president.gov.ua. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zasidanni-radi-bezpeki-oon-74121?utm.com> [in Ukrainian].
5. Fong, B.C.H., Ja, Ian C. (Eds.) (2024). *The Routledge Handbook of Great Power Competition* (1st ed.). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003340997> [in English].
6. Korotkov, D. (2024). Mizhnarodna sistema: heopolitychna konkurentsiia «velykykh derzhav» [The International System: Geopolitical Competition of the "Great Powers"]. *Filosofia ta politohiia v konteksti suchasnoi kultury - Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture*, 16(2), 196–204. DOI: <https://doi.org/10.15421/352460> [in Ukrainian].
7. Zherebiatnikova, I.V., Kravchenko, O.V., & Horbachov, A.V. (2025). Heopolitychni konflikty: analiz vplyvu na transformatsiiu mizhnarodnykh vidnosyn [Geopolitical conflicts: analysis of the impact on the transformation of international relations]. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia – International and political studies*, 39, 187–198. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.39.1> [in Ukrainian].
8. Ivashchenko, A.M. (2020). Osoblyvosti mizhnarodnykh operatsii z pidtrymannia myru i bezpekyv umovakh suchasnykh voiennykh konfliktiv [Peculiarities of international operations to maintain peace and security in conditions of modern military conflicts]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho - Collection of scientific works of the Center for Military and Strategic Studies of the Ivan Cherniakhovsky National Defense University of Ukraine*, 3(70). Retrieved from <http://znp-cvds.nuou.org.ua/article/view/223655/223898> [in Ukrainian].
9. UN peacekeepers in Lebanon say Israeli forces are increasingly harassing them. *apnews.com*. Retrieved from <https://apnews.com/article/israel-lebanon-violence-un-peacekeepers-afcbcb32a24c61387d0e6cc40ded5e9c> [in English].
10. Vivchar, I., Postelzhuk, O., & Valiukh, L. (2025). Kiberbezpeka yak sfera mizhnarodnoho spivrobotnytstva u period hlobalnoi kryzy bezpeky [Cybersecurity as a sphere of international cooperation during the global security crisis]. *Visnyk NluU imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: Filosofiia, filosofiia prava, politohiia, sotsiologiia – Bulletin of the Yaroslav Mudryi University of Law. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 2(65). DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.65.331787> [in Ukrainian].
11. The Framework Convention on Artificial Intelligence. *www.coe.int*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence> [in English].
12. Red Cross denounces lack of conflict mediation as aid needs explode. *www.reuters.com*. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/red-cross-denounces-lack-conflict-mediation-aid-needs-explode-2024-10-31/?utm.com> [in English].
13. Chapter V. Transforming global governance. *www.un.org*. Retrieved from <https://www.un.org/pact-for-the-future/en/chapter-v-transforming-global-governance?utm.com> [in English].
14. Pact for the Future. *www.un.org*. Retrieved from <https://www.un.org/pact-for-the-future/en/about-pact?utm.com> [in English].

Історія статті / Article history:

Подано до редакції / Submitted to the editorial office (13.01.2025);

Прийнято до друку / Accepted for publication (24.02.2026);

Опубліковано / Published (06.04.2026).